

Klix.ba: Intervju sa visokim predstavnikom Christianom Schmidtom

Razgovarao Semir Hambo

Klix.ba: Prije dva dana ste u Goraždu kazali da nećete nametati izmjene izbornog zakona već da samo želite deblokirati Federaciju BiH. Kako ćete deblokirati Federaciju BiH?

Christian Schmidt: Rekao sam i danas kažem da postoji percepcija da ću ja donijeti sve izmjene Izbornog zakona o kojima se razgovaralo. To nije ono što ću uraditi. Nije riječ o izborima 2. oktobra. Što se toga tiče, mislim da sam uradio svoj posao. Time što sam donio odluku o usvajanju budžeta i donio odluku o paketu integriteta. Jer sam strogo vodio računa o tome da se donesu stvari koje se tiču izbjegavanja zloupotrebe biračkog prava. Tako da osiguramo da se ne tolerišu nikakve izborne prevare. Ukoliko govorimo o izmjenama onda govorimo o izboru, odnosno, nominaciji predsjednika, načinu na koji će se brže formirati institucije nego što je to sada slučaj i trebamo također razmotriti različite klubove naroda. I da vidimo kako bolje uključiti Ostale.

Klix.ba: Ako sam vas dobro shvatio riječ je o reformi Ustava Federacije BiH?

Christian Schmidt: Da, riječ je samo o Federaciji BiH, s obzirom da duge četiri godine imamo blokadu. I moram iskreno

reći da sam zaprepašten da nije bilo nikakve političke debate posljednjih godina o toj deblokadi. Znam da se o tome razgovaralo u Neumu, ali ništa se nije desilo. Ustvari, mislim da je izazov kako uvjeriti ljude da glasaju kad vide da nema predsjednika i potpredsjednika FBiH, da nema vlade koja se formirala na osnovu rezultata njihovog glasanja i mislim da je dobro i važno da se to regulira.

Klix.ba: Da li razmišljate u pravcu da vi nametnete određene izmjene Ustava FBiH do 2. oktobra?

Christian Schmidt: Ja pratim jedan minimalistički pristup. Moramo razmotriti Ustav FBiH, no, razumjet ćete, razmišljam o tome kada je najbolje vrijeme da se radi na tome. U svakom slučaju ukoliko želimo početi s deblokadom moramo razmotriti Ustav Federacije BiH.

Klix.ba: Imate li spremnu već neku odluku za deblokadu Federacije BiH?

Christian Schmidt: Kad kažem da radim na tome to znači dvije stvari. Prvo, pozvao sam stranke da daju svoje prijedloge, a drugo gospodin Marinko Čavara (predsjednik FBiH) je dobio moje pismo. Pokušao sam jasno da stavim do znanja da ne možemo prihvatiti situaciju u kojoj bi Ustavni sud FBiH prestao biti u mogućnosti da donosi odluke. I apelovao sam na njega da se to završi. Ukoliko se ta situacija popravi odluka će izgledati drugačije, znači radim na tome. Znam da time ne dajem odgovore na sve sudske presude koje su do sada donesene, bilo da je riječ o državnom Ustavnom sudu, Federalnom ili Evropskom sudu za ljudska prava. Pitali su me zašto se fokusiram na presudu "Ljubić", a ne na presudu "Sejdić-Finci". Mislim da je ovo razumno pitanje. Jako sam opredjeljen tome da se provede i odluka iz predmeta Sejdić-Finci kao i druge odluke koje se tiču statusa Ostalih i istovremeno da se razmotri sami Ustav. Ali ja nemam ovlasti da mijenjam državni Ustav, to je Aneks IV Dejtonskog sporazuma, ja sam tu da tumačim Dejtonskim sporazum, a ne da ga mijenja.

Vidimo da državni ustav jeste došao do situacije gdje ne može odgovoriti na sve izazove. No, to je normalno. Trideset godina nakon situacije u kojoj ste bili, neposredno nakon rata, izbjegličke krize, velikih strahota, i kada se moralo fokusirati na silne propise za to doba, sada se došlo u situaciju da imamo novu generaciju, da imamo sasvim nove izazove, da je BiH na putu za Evropsku uniju i potrebni su drugačiji odgovori. No, tu bih se okrenuo ipak ne međunarodnoj zajednici već građanima ove zemlje, koji bi naravno vodili računa da se u te izmjene integrišu i evropski standardi.

Klix.ba: Početkom godine, u trenutku kada su trajali pregovori u Neumu vi ste se oglasili. Kazali ste da bi bilo dobro da se dogovore politički lideri, ali ukoliko se ne dogovore da BiH ima važeći izborni zakon po kojem se izbori mogu održati. Šta se od januara do ljeta promjenilo pa sada imamo intenziviranu priču o potrebi političkih stranaka da se dogovore, a znamo da smo već u nekoj vrsti predizborne kampanje gdje je politička nervoza mnogo veća?

Christian Schmidt: Ovo je jako dobro pitanje. O čemu se pričalo zadnjih godinu i po, a završilo u Neumu. Na temelju onoga što je postignuto u Mostaru pokušalo se da se to prenese i na državni nivo, odnosno reformu izbornog zakona za cijelu državu. Da se na novi način razmotri pitanje konstitutivnih naroda i Ostalih, da se posveti pažnja presudi Sjedić-Finci i tako dalje.

Da pojasnim dvije stvari za taj početak godine i sastanak u Neumu. Bilo je kritika i tako dalje. Ja sam rekao izbori će se održati kako bih jasno stavio do znanja svima onima koji su pregovarali na nivou BiH, na nivou političkih stranaka da izbori nisu moneta za potkusurivanje. Izbori su osnovno pravo svakoga građanina ove zemlje. To znači ako izbori nisu moneta za potkurusivanje nisu to niti institucije pa da odlučite hoćete li ih blokirati.

Moram se korigovati u jednoj stvari. Da budem iskren imao sam

očekivanja da će u Neumu doći do dogovora i da nam neće trebati sve ono o čemu sada pričamo. Ipak, neki iskusniji ljudi su mi govorili nemojte biti preveliki optimista, neće to uspjeti. Vidio sam nekoliko učesnika pregovora koji jesu bili aktivni i koji su pokušavali postići dogovor. Dolazimo do toga šta je poenta. Demokratija je kompromis, i ako želite svakome dati punu čašu na kraju niko neće imati ništa da popije. Ponekad imam dojam kada ovdje ljudima pričate o kompromisu da je to znak slabosti. Ja nisam bio u Neumu, ali sam razgovarao sa učesnicima. Ako to ne uspije šta bismo onda mogli spasiti. Možemo onda da se pozabavimo paketom integriteta, jer to je nešto oko čega je postojala saglasnost. A onda smo u Parlamentu vidjeli dva pokušaja da se to usvoji i nije usvojeno. Tako da ne bude baš sve predato u ruke Charlesu Michelu tokom njegovih pregovora, ali mislim da će neke ključne stvari morati da sačekaju poslje izbora.

Klix.ba: Ovdje se jako često govori, a vi ste to čini mi se nedavno izjavili, kako je Bosna i Hercegovina država tri zajednice ili tri konstitutivna naroda. U tom smislu bilo je puno reakcija. Kritikovali su vas zbog toga zato što neki smatraju da su građani BiH koji se ne izjašnjavaju kao jedan od tri konstitutivna naroda zanemareni, ugroženi, itd. U kontekstu potencijalnih izmjena Ustava FBiH zašto se onda ne pozabavite Republikom Srpskom i Ustavom RS-a jer i tamo isto tako imamo mnoga otvorena pitanja kada je riječ o tzv. legitimnim predstavnicima. I tamo isto tako Bošnjaci i Hrvati u mnogim segmentima nisu legitimno zastupljeni?

Christian Schmidt: Prije svega želim podvući da Ostali nisu građani drugog reda. Oni su dio ove države i građani su prvog reda. Mislim da u budućnosti moramo omogućiti nediskriminaciju njihovih prava.

Dobra je stvar da u Ustavu FBiH postoji klub Ostalih u Domu naroda FBiH. Ne želim pokretati revoluciju, mislim da bi to sada bilo previše pričati tome, ali ja koji dolazim iz savezne države znam dobro da je potrebno čuti i glas regija. Gdje je

to u Ustavu FBiH? Jeste na nivou kantona, ali ne i na nivou parlamenta i drugog doma. U presudi "Ljubić" Ustavni sud nije uvidio da Dom naroda predstavlja i kantone.

Mislim da se to treba preispitati. Ne možemo se fokusirati samo na konstitutivne narode i ostale, moramo gledati više na regije i građane i njihovu zastupljenost.

Postoje različiti interesi u Republici Srpskoj. Moramo također vidjeti šta se može unaprijediti tamo. Ako funkcioniše uredu, ako ne, onda razmisliti kako poboljšati stvari. Ukoliko dođe do novoga Ustava, odnosno izmjena na postojeći državni Ustav, onda će to svakako morati da se reflektuje i na Ustav Republike Srpske.

Klix.ba: Kako je moguće da su vaši trenutni stavovi o presudi "Ljubić" u nekoj vrsti suprotnosti sa stavovima vašeg prethodnika Valentina Inzka i pravnog tima OHR-a. Ovdje prije svega mislim na pravno tumačenje OHR-a iz 2018. godine na zahtjev Ustavnog suda BiH kada je zatražio mišljenje OHR-a po apelaciji Borjane Krišto? Inzko je nekoliko puta izjavljivao u medijima da on smatra da je presuda "Ljubić" implementirana, ne u Parlamentu, ali da je Centralna izborna komisija našla način kako će se popuniti Dom naroda FBiH?

Christian Schmidt: Stav koji je pravni tim zauzeo nije u suprotnosti. Zapravo, Ustavni sud BiH je svojom odlukom dao mogućnost parlamentu da slijedi tu odluku brisanjem jedne rečenice u članu 10.12 Izbornog zakona.

Klix.ba: Ali Ustav Federacije BiH nije izmjenjen?

Christian Schmidt: To znači da ovaj slučaj odnosno predmet nije završen. Ustavni sud nije još formalno zatvorio predmet. Uistinu, Centralna izborna komisija imala je razuman pristup.

Postoji mehanizam o kojem smo razgovarali koji bi mogao u jednu ruku garantovati da svi mogu glasati u tim klubovima, ali da odgovore izazovima i problemima proporcionalne

zastupljenosti i pravne provedbe rezultata glasanja. Slažem se, ovo je jako komplikovano pitanje. Kao pravnik, ja poštujem odluke Ustavnog suda i njegove odluke, ali moram reći da su neka pitanja ostala otvorena. Uz svo poštovanje, to su osjetljiva pitanja i ne želim pogrešno interpretirati odluke Ustavnog suda, ali vidim da neke stvari nisu riješene i zato imamo intenzivne razgovore.

U realnosti, to se ne svodi samo na predmet "Ljubić". Opisuje kontradiktorni pristup u Ustavu BiH i FBiH u pokušaju da se spoje etničko predstavljanje i građansko. Tu postoje kontradikcije. Moj posao je da gledam dejtonsku konstrukciju. Kada bih bio slobodni savjetnik građana BiH, imao bih različite ideje, no u krajnjoj liniji vidim da ćemo morati doći do novih ideja.

Izvinjavam se, no, moram primjetiti, da u razgovorima često osjetim da se govori o tome kako ja zagovaram tu etničku stranu. Nije o tome riječ, stvar je u tome što je to osnova Dejtona, tri konstitutivna naroda i Ostali i zato to moramo uvijek imat na umu.

Klix.ba: Rezolucija Bundestaga koju je nedavno Bundestag usvojio o Bosni i Hercegovini naglašava kako treba odbaciti načelo legitimnog predstavljanja na kome prije svega HDZ insistira. Prema mišljenju Bundestaga to koči ravnopravno sudjelovanje svih građana u političkom procesu. Kada se pojavio prijedlog koji je procurio u medije izmjena Izbornog zakona i Ustava Federacije BiH mnogi su to protumačili da je u pravcu ispunjavanja zahtjeva HDZ-a, odnosno tog nekog etničkog principa. Kako to komentirate s obzirom na stav Bundestaga, odnosno rezoluciju koju su usvojili?

Christian Schmidt: Sada vidite kako je komplikovan moj posao. Imamo različite rezolucije koje idu u istom smjeru. Ne bih se osvrtao na HDZ ili SDA ili na bilo koga drugog već na Washingtonski sporazum koji je bio sporazum Hrvata i Bošnjaka i znamo zašto je do njega došlo. Postojalo je mnogo pritisaka

da se dođe do njega i da se okončaju sukobi.

Rezulucija Bundestaga je tačna. Moje bivše kolege u njoj kažu, otvorite se više prema građanima. Mjesto gdje se to može dogoditi je Dom naroda. Mislim da moramo razmisliti o više prava za Ostale, razmotriti dosta široko polje tzv. vitalnog nacionalnog interesa, smanjiti ga. Također, potrebno je ubrzati proces donošenja odluka i vitalni nacionalni interes preraspodijeliti Vijeću za vitalni nacionalni interes Ustavnog suda FBiH koje zapravo ne postoji.

Danas, ko uloži vitalni nacionalni interes, on je 'pobijedio', jer nema nikoga da to tumači. Tako da je moj pristup da prije svega prvo stvari napravim funkcionalnim, a onda da stvorim mogućnosti da se mijenjaju. Mislim da u tom smislu nije jasno kada govorimo o manjim etničkim zajednicama o čemu je riječ. U Washingtonskom sporazumu se recimo govori o zastupljenosti Hrvata i Bošnjaka pola-pola, u tom slučaju riječ je o pozitivnoj diskriminaciji Hrvata jer ako pogledamo brojke to je daleko od situacije na terenu. Moram reći da moramo sjesti ponovo i razgovarati dublje, šta želimo postići. Bit ću dio toga, ali moram voditi računa. Tako da moram reći da pri donošenju neposrednih odluka govorim o jednim stvarima, ali da bismo išli dublje moramo sjesti ponovo i dobro razmisliti o tome šta tačno želimo postići. Ja ću svakako sudjelovati u svemu, ali za sada moram voditi računa o tome da su konstitutivni narodi zastupljeni, to smo već uradili kada je riječ o zastupljenosti Srba u Federaciji.

Međutim, kada kažu da ne uzimam u obzir Ostale, to apsolutno nije tačno, itekako govorimo o Ostalima, imam jako puno ideja kako poboljšati stvari. Činjenica je da oni jesu diskriminirani, fokus je uvijek na konstitutivnim narodima i etničkim grupama, a i oni moraju biti u situaciji da donose odluke. Zašto da ne?

Klix.ba: Da li kompromis i rješenje treba tražiti u reduciranju Doma naroda i da li vaša buduća odluka o nametanju

može ići u tom smjeru. Da li smatrate da je pravedno nekim kantonima oduzeti pravo ili mogućnost da biraju delegate iz svakog konstitutivnog naroda ukoliko su kao takvi izabrani u kantonalne skupštine?

Christian Schmidt: Ja sam protiv oduzimanja prava bilo kome, međutim, moramo biti spremni imati u vidu stvarne brojke. Prije dva dana sam bio u Bosansko-podrinjskom kantonu i upravo sam tome bio svjedok. Dakle, nije samo riječ o njihovoj zastupljenosti kad se počne razgovarati o tumačenju ovoga prijedloga od 3 posto. Recimo u Sarajevu imate 400.000 ljudi, a u Goraždu 24.000, ali opet morate imati zastupljenost i Goražda. To je neupitno, moramo naći nove načine, ali ne danas. Da li će to biti reduciranje, odnosno smanjenje Doma naroda FBiH, ja bi rekao da bi trebalo biti prilagođavanje. Nekada smo imali 30-30 u Domu naroda FBiH, sada imamo 17. A u državnom Domu naroda imamo 5+5+5 i niti jednog delegata iz Ostalih. Moram primjetiti da je Ustav FBiH u nekom smislu moderniji od državnog Ustava. U Neumu se razmišljalo o povećanju broja delegata u Domu naroda kako bi se omogućila veća zastupljenost. Taj broj može ići i gore i dole, ali to nije do mene. Ja sada radim na funkcionalnosti, to pitanje treba ostaviti otvorenim. To pitanje treba vratiti ljudima, narodu, da o tome odluči. Moramo biti fleksibilni, ako bi smo povećali broj, to bi koštalo više i to građani ne vole, ako bi smo smanjili onda smanjujemo mogućnost za proporcionalnu zastupljenost. I tu ćemo morati sjesti i razmotriti stvari.

Klix.ba: Zašto ste u Goraždu reagovali onako burno. Mnogi danas o tome pišu, komentarišu, čak i neki mediji u Njemačkoj. Na koga ste ljuti?

Christian Schmidt: A znate, ponekad svako dođe u situaciju da mora biti glasan da bi ga se čulo. Moja poruka stoji. Moram reći da sam i prilično zadovoljan da sam imao toliko reakcija od običnih ljudi.